

Feina de joglar, ofici de trobador

Cia.Pep López

DOSSIER PER A LES ESCOLES

PROGRAMA DE FOMENT DE LA LECTURA

gener 2007

INTRODUCCIÓ

Feina de joglar, ofici de trobador.

Aquest any hem triat la figura del joglar com a centre d'interès de la campanya de foment de la lectura. Amb aquesta elecció ens acostarem a la narració oral amb un espectacle en directe amb la capacitat d'atraure infants d'edats molt diferents. L'actuació es presentarà com una festa en què tenim un joglar modern que explica històries amb tot de recursos d'avui en dia. A més, pretenem recordar als infants que les biblioteques són com un gran joglar que té llibres per a totes les edats, gustos i interessos, on també trobaran publicacions periòdiques molt diverses, així com CDs, vídeos i DVDs.

Es podria aprofitar la campanya per parlar de l'edat mitjana, una època prèvia a la impremta, en què els llibres es feien a mà i eren un bé molt escàs i molt preuat, en mans d'uns pocs privilegiats. Era un món en què els coneixements es transmetien fonamentalment de manera oral. Els joglars anaven per pobles i ciutats recitant poesia lírica i cançons de gesta i explicant històries i també fets reals, sovint acompanyant-se d'algun instrument musical. Les notícies corrien lentament i mentre passaven de boca en boca s'anaven canviant, deformant, exagerant....

Contingut del dossier. En aquest dossier us presentem la campanya. Hi trobareu:

- els objectius,
- una breu explicació de l'espectacle que centra el programa,
- una activitat prèvia a l'espectacle,
- alguns suggeriments per si voleu explotar l'espectacle des d'un punt de vista més escolar,
- bibliografia

OBJECTIUS DEL PROGRAMA

Feina de joglar, ofici de trobador

Els objectius del programa són:

D'una banda objectius generals relacionats amb la missió de tota biblioteca que és apropar la cultura i la informació a tots els ciutadans. Seguint el llistat d'objectius del *Manifest de la UNESCO de la Biblioteca Pública* (1994), destaquem:

- Crear i fomentar els hàbits de lectura en nens i nenes des dels primers anys.
- Donar oportunitats per al desenvolupament personal i creatiu.
- Estimular la imaginació i la creativitat dels nens i les nenes.
- Fomentar el coneixement del llegat cultural, la valoració de les arts, els descobriments científics i les innovacions.
- Donar suport a la tradició oral.

D'altra banda objectius relacionats amb l'activitat concreta:

- Interessar els infants cap al personatge del joglar i el que va significar com a difusor cultural
- Veure la possibilitat d'explicar històries utilitzant diferents recursos artístics: narració, música, dibuixos animats, vídeo...
- Reflexionar sobre el que significa la capacitat de llegir per poder accedir autònomament als llibres que ens interessin
- Valorar la biblioteca en general, com un espai on tothom pot trobar llibres i altres materials del seu interès
- Oferir a les escoles un centre d'interès interdisciplinari que permeti treballar diferents assignatures: socials, llengua, música, expressió plàstica, noves tecnologies
- Oferir als infants la possibilitat de passar una bona estona amb un lleure diferent del que tenen normalment a l'abast.

Presentació de l'espectacle *Feina de joglar, ofici de trobador.*

Ofici de trobador, feina de joglar és una creació de Pep López per als a partir d'un espectacle seu anterior: *Llençol d'estels*. Té una durada de 45 minuts i s'hi combinen música, narració i dibuixos animats.

Encara que avui tenim accés a tota mena de llibres i d'informació audiovisual, ens cal que existeixin persones que, com els joglars de l'edat mitjana, sàpiguen transmetre directament aquelles històries i cançons que també es troben en els llibres. Pep López és un joglar modern que acompanya les seves creacions amb instruments actuals i utilitzant la tècnica, la informàtica i les imatges de vídeo.

Durant l'espectacle, Pep López es declararà molt amic del bibliobús perquè, com ell, va d'un lloc a l'altre, ple d'històries i d'idees i de música i d'imatges.

Pep López treballa en el món de la música per a infants des del 1976. Ha creat diferents formacions musicals, fins a consolidar-se com el grup "El Sac de Gemecs". Amb una llarga i polifacètica trajectòria que inclou tasques d'assessorament (Mercat de Música Viva de Vic) i de direcció musical (diverses edicions del Festival Internacional de Pallassos de Cornellà), té nombroses gravacions editades, moltes amb la col·laboració de músics d'àmbits molt diferents com Pep Sala, Pep Poblet, Los Manolos...

És guanyador d'un Premi ARC 2002 per la seva trajectòria artística en l'apartat d'espectacles familiars i guanyador del Premi al Millor Espectacle de Públic Familiar ARC 2004. Les seves produccions han recorregut Catalunya i també altres llocs d'Espanya i de Bèlgica, Itàlia i el Canadà. El 2004 va estrenar *Escrito en las estrellas* a Mèxic, que es va poder veure al Festival Papiroolas i a la Feria Internacional del Libro de Guadalajara; el 2005 va fer una gira per l'Uruguai amb el mateix espectacle, Colòmbia, Xile i Cuba.

La idea, música i lletres i direcció, és obra de Pep López. La música és interpretada en directe per Pep López (guitarra, baix) i Pep Collell (bateria electrònica i percussions). Els dibuixos animats que es projecten durant l'actuació són obra de Montse Baqués.

ACTIVITAT PRÈVIA DE MOTIVACIÓ PER ALS INFANTS

Abans de l'espectacle aniria bé que parléssiu als vostres alumnes del que era un joglar i del que devia representar per a la gent de l'edat mitjana la possibilitat de sentir històries que no podien llegir, perquè no en sabien i també perquè, encara que alguns en sabessin, hi havia molt pocs llibres.

Us adjuntem aquest escrit en forma de carta per si el voleu utilitzar per despertar l'atenció dels infants cap a l'espectacle.

Benvolguts amics!

Estic molt content d'anunciar-vos que ben aviat us vindrà a visitar en Pep López, un joglar d'avui en dia. Vindrà acompanyat d'històries antigues i modernes, de cançons que sonen ben d'ara, d'instruments amb alguna sorpresa i de moltes ganes de fer-vos passar una estona interessant i divertida.

Amb ell recordarem els antics joglars, aquells personatges que a l'edat mitjana anaven de poble en poble explicant històries, recordant les gestes heroiques de nobles i guerrers, entendant els cors amb poemes d'amor... Però com que els temps han canviat molt, en Pep López ens explicarà una altra mena d'històries i ens les farà arribar amb tot de recursos que la tècnica actual li proporciona. Les històries que sentireu les ha escrit i musicat el mateix Pep López, com ho feien els trobadors de l'època, és per això que l'espectacle que veureu es diu, *Feina de joglar, ofici de trobador*.

Espero que l'espectacle us agradi i que us ho passeu la mar de bé. Sabeu, encara que no faig gaire soroll, m'agrada pensar que jo també sóc una mena de joglar. Com els joglars, vaig d'un poble a l'altre, i en els llibres que porto hi trobareu històries, aventures, relats d'altres parts del món, coneixements de tot tipus... A les prestatgeries hi ha llibres per a tothom, per a vosaltres i els vostres amics, però també per als vostres pares i avis i totes les altres persones del poble. I recordeu que també puc deixar discos, vídeos, DVDs i revistes.

Ara us deixo, que aviat ens veurem. Que tingueu molt bones lectures, vosaltres que podeu llegir i triar el que us interessa, el vostre amic , El ratolí de la Biblioteca.

JOGLARS I TROBADORS

Durant l'edat mitjana el joglar fou un gran difusor cultural, que arribava a tot tipus de públic. Tant podia apropar la literatura èpica o lírica de l'època com narrar fets i anècdotes que arrenjava al seu aire. Acompanyava les seves actuacions amb música i molts a més a més es doblaven de saltimbanquis, equilibristes o malabaristes, o bé mostraven bèsties ensinistrades. Aquesta vessant més circense, que segurament explotaven per assegurar-se l'atenció del públic, no la tractarem aquí, en tot cas, podeu trobar informació associada a la història del circ.

Gràcies als joglars les obres dels trobadors i poetes podien ser difoses. La seva tasca era fonamental, no solament perquè la immensa majoria de la població era analfabeta, sinó també perquè hi havia molt pocs llibres i fins i tot la gent que sabia llegir no podia tenir còpies de les obres que cantaven els joglars.

Els trobadors eren d'origen noble i havien d'haver rebut una certa formació. Escrivien les seves obres per ser cantades, per tant, a més de poetes havien de ser músics. En aquella època la poesia estava pensada per ser dita en veu alta i per ser escoltada, no pas per ser llegida en solitari; tot al contrari del que solem pensar espontàniament avui en dia. A vegades eren els mateixos trobadors els qui cantaven la seva obra, però si no ho feien ells, se n'encarregaven els joglars. Alguns trobadors importants tenien joglars amb la missió de difondre la seva obra.

La distinció entre joglars i trobadors no sempre era clara. Alguns joglars van arribar a ser considerats trobadors i alguns trobadors que van perdre les seves possessions van fer vida de joglar. Uns i altres podien rebre una alta consideració social.

PROPOSTES PEDAGÒGIQUES

Un espectacle com *Feina de joglar, ofici de trobador*, pot donar lloc a moltes activitats interessants amb els infants. Des del punt de vista musical, els infants s'aproximaran a estils diversos, sentiran diferents instruments, entre ells una guitarra electrònica que a vegades farà sons d'altres instruments. Les lletres són petits poemes, i algunes són jocs de rodolins, un recurs fàcilment exportable a l'aula. Els dibuixos animats que es projectaran poden ser un bon estímul per treballar a plàstica i per fer que els infants es fixin més en les il·lustracions dels llibres...

De tota manera, les propostes que aquí presentarem giren entorn a una idea clara:

la promoció de la lectura com a habilitat per arribar autònomament i en llibertat a històries interessants que després es poden compartir amb d'altres i la difusió de la biblioteca com un espai de fàcil accés al servei de tots els ciutadans de la zona

Promoció de la lectura

Amb infants petits, que no saben llegir o que encara no poden llegir històries d'una certa complexitat com les que els agrada que els expliquin, el que és millor és el que tots els mestres feu, llegir-los contes i poemes i animar pares i avis que llegeixin als petits. Altres idees:

- Parlar de si els agrada que els expliquin contes, qui ho fa, quins contes els agraden, on els agrada escoltar-los... I amb l'ajuda del mestre fer un gran mural-collage on amb dibuixos es recullin les seves idees. Es convida els pares a veure'l.
- Exposició a la classe de contes que els agraden. Si són contes que els llegeixen, poden portar el llibre; si són contes de tradició oral molt coneguts poden portar un llibre on aparegui el conte o bé un objecte o un dibuix que els altres puguin associar amb el conte; si són contes inventats, poden portar el títol escrit i un dibuix del conte o una foto o un dibuix de qui l'explica... A l'exposició cada peça portaria el nom del nen que l'ha portada. Els pares la poden visitar.
- Amb l'ajut de l'àrea de música, petita representació rítmica d'alguns contes molt coneguts. Cada conte "ballat" podria anar introduït per un cartell que imités la portada d'un llibre amb el títol del conte. Es podria representar en públic en alguna festa del centre.
- A segons quines escoles, durant les estones lliures del migdia, infants grans que llegissin bé podrien gaudir molt llegint històries a grups molt reduïts d'infants més petits. Es podria fer algunes vegades l'any, per algun motiu especial i ajudaria a crear vincles d'afecte i responsabilitat.

Amb infants més grans. Aquí també cal dir que el millor que podeu fer és el que la majoria de mestres ja feu: mostrar-vos vosaltres mateixos com a lectors, que us vegin amb llibres, que notin que us agrada llegir. I encara que els vostres alumnes ja sàpiguen llegir, per grans que siguin, seguiu llegint-los fragments

literaris en veu alta perquè segueixen necessitant models i perquè llegir i parlar de llibres té un caràcter contagiós. Tots sabem com ens agrada sentir algú que llegeix bé. Altres idees:

- Presentació de llibres. A la classe es demana a cada noi que triï un llibre que li hagi agradat i que se'n prepari la lectura d'un fragment en veu alta. El títol del llibre ha de mantenir-se en secret. Si hi ha infants que tenen un nivell de lectura clarament més baix que els dels seus companys, caldria ajudar-los a preparar molt bé aquesta lectura. El dia de la presentació tothom llegeix el seu fragment sense revelar de quin llibre es tracta fins que no ha acabat (el llibre pot portar un folre provisional). Per augmentar la motivació dels infants se'ls pot gravar i un altre dia escoltar totes les intervencions. Tots els llibres queden uns dies en exposició i després els infants se'ls poden deixar, o si són del bibliobús o d'una biblioteca, se'n renova el préstec si algú els vol llegir. .
- Fer de jugar. Es divideix la classe en grups petits (3-4 infants) i se'ls demana que triïn un conte o una història que ja coneguin o bé que la seleccionin d'una tria que els pot proposar el mestre. Amb l'ajut del mestre, reescriuen la història de manera molt senzilla i divertida i amb una forma que pugui ser declamada, encara que després la llegeixin. A més, poden fer vinyetes per acompanyar la narració. El dia que la llegeixin per a tota la classe (cada membre del grup un fragment, o bé un d'ells ho llegeix tot) poden intentar afegir algun ritme de fons i altres sons que segueixin l'acció i al mateix temps mostrar les vinyetes. Se'ls pot gravar en vídeo i passar-ne una selecció en alguna festa del centre. Si hi participen diferents classes, es podrien recollir tots els textos i il·lustracions i fer-ne un llibre perquè tothom ho pogués llegir. Si en feu una còpia en color, el bibliobús la pot deixar en préstec a altres escoles.
- El lector públic 1. Parlant amb els infants de quan eren petits, o de quan van en algun lloc on encara es llegeix en veu alta, es fa evident que és molt agradable sentir algú llegint bé un text. Animeu-los a descobrir que els pot donar una gran satisfacció veure que ells també poden llegir a una altra persona, que pot ser un infant petit que no en sap, o una persona adulta a qui volen distreure una estona: algun familiar que vol descansar, algú que està malalt... Si la dinàmica del centre ho permet, alguns infants podrien llegir contes als petits de l'escola. Els petits elegirien el conte que volen que els llegeixin (hauria de ser curt) i el deixarien al company gran que se'n prepararia la lectura. Hauria de ser una activitat absolutament voluntària pels dos costats i hauria de tenir lloc en un espai tranquil i acollidor. Per crear un bon vincle afectiu i no posar un excés de pressió en els grans, s'hauria de fer en grups molt petits i, si hi ha més d'un petit, potser al principi posar els grans per parelles fins que no agafin confiança. I hauria d'haver-hi algun adult a prop per si cal donar un cop de mà.
- El lector públic 2. Si aneu de colònies podríeu fer una nit de contes. Abans de marxar els infants han format grups. Cada grup ha elegit un conte que el mestre també ha llegit. S'han preparat la lectura pública del conte com volen: només llegint o bé llegint i actuant. Han de procurar donar el màxim d'entonació i claredat perquè al final de la sessió es votarà el conte que més ha agradat.

BIBLIOGRAFIA

MANGUEL, Alberto. *Una historia de la lectura*. Barcelona: Lumen, 2005

CHIVELET, Mercedes. *Historia del libro*. Madrid: Acento, 2003

DAHL, Svend. *Historia del libro*. Madrid: Alianza Editorial, 2a reimpr. 2001

MARINA, José Antonio; VÁLGOMA, María de la. *La magia de leer*. Barcelona: Plaza y Janés. (hi ha traducció al català de l'editorial Rosa dels Vents)

Al final del dossier reproduïm un article de Gianni Rodari, que tot i haver aparegut per primer cop el 1966, té plena vigència.

A més, a la Xarxa podeu trobar altres llibres, que tenen certa relació amb el tema del joglar:

- TEIXIDOR, Emili. *L'ocell de foc*. Cruïlla i també Laia
- MADDEN, Ric; HESS, Paul. *El rei amb orelles de cavall*. Blume
- LIONNI, Leo. *Frederick*. Lumen
- VILAR, Anna. *Vet aquí que set reis una vegada*. La Galera

o donen idees per explotar el lligam entre il·lustració i història:

- BALAGUER, Marta. *Històries inventades*. Cruïlla

o poden ser fàcilment utilitzats per llegir-los en veu alta, com les col·leccions:

- “Contes de tots colors” de Rosa Sensat-Espasa Calpe
- “Mil anys de contes” de Baula

i també:

- HERNANDEZ RIPOLL, J.M.; SAINZ DE LA MATA, Aro. *Contes de tots colors: recopilació de relats tradicionals darreu del món*. La Magrana

AVALUACIÓ

Avaluarem el grau d'acceptació de l'espectacle en funció de l'assistència, la reacció dels infants i els comentaris espontanis que els mestres o els infants facin a la companyia de Pep López.

De la conversa amb els mestres, pares i infants intentarem deduir si la iniciativa ha servit per fer que els infants s'interessin més per usar les biblioteques que tinguin a l'abast i per fer que més persones de la població s'interessin per aquests serveis.

